

Hjemmestyrets indhold

af H. C. Petersen

At lave en prognose om et samfunds fremtid er lige så vanskeligt som en langtidsvejrforudsigelse, idet der indgår så mange uforudsete faktorer undervejs. Da jeg alligevel vil driste mig til at skrive om det grønlandske samfunds perspektiver, er det bl. a. fordi, jeg gennem en årrække har prøvet på at finde spor, der peger ind i fremtiden, indenfor økonomiske, kulturelle og sociale områder. Disse ser jeg i relation til følgende aspekter:

- a. de naturgivne forhold og deres muligheder,
- b. samfundets kulturelle og udviklingsmæssige baggrund, samt
- c. forholdet til andre samfund.

Tankegangen i denne artikel er baseret på den anskuelse, at enhver etnisk gruppe eller et samfund, der har majoritet i sit eget område, selv må bestemme, hvordan det vil have det.

Statsplacering.

De allerfleste grønlandere har gang på gang udtrykt deres syn på forholdet til Danmark: at de accepterer at være med i kongeriget Danmark. Samtidigt ser

man det faktum, at Danmark har sin egen historiske og udviklingsmæssige baggrund, har sit eget miljø i et europæisk område, har sine egne klimatiske og dermed erhvervmæssige betingelser. Grønlandernes ditto er anderledes, og der ligger et verdenshav mellem vore aktivitetsområder. Statsdannelse er et juridisk menneskeværk, men en livsform er historisk, udviklingsmæssigt og kulturelt betinget. Alle er enige om, at livsformen helst må „smage godt“.

Mennesket bygger sine konklusioner på egne erfaringer. I 1950-erne og 60-erne troede vi, som følge af vor uerfarenhed, at vi kunne overføre de danske forhold for at kunne bygge på det fællesskab indenfor riget, vi troede på. Vi tror stadigvæk på fællesskabet, men vore erfaringer siger os idag, at den forestilning om, hvordan samfundet i Grønland må være, ikke harmonerer med de traditioner og kulturelle og udviklingsmæssige tilstande, som det danske samfund har. Vi værdsætter mange gode ting, som de sidste 25–30 års omformning har givet det grønlandske folk. Vi er også taknemmelige for disse. Men

Fot.: Mogens S. Koch.

vi har dog tydelige indikationer for, at det er gået skidt på det menneskelige område. Blot det antal mord og selvmord, vi har, taler deres klare sprog. Vore udviklere har skabt et teknisk apparat. Vi vil gerne skabe dets indhold.

Tanken om en livsform, der ikke behøver at være direkte overført fra den danske, har de fleste grønlandere accepteret. Danske politikere kan og må forstå vore realiteter og respektere dem. Det er vejen til gensidig respekt.

Grundloven.

Efterhånden som jeg får dybere kendskab til det danske folks historie, opdager jeg også relationen mellem den og rigets grundlov. Grønlands historiske

baggrund er anderledes, ligesom befolkningens kulturelle og udviklingsmæssige tilstande har fulgt andre baner.

Grundlovens ideer kan stå som selvstændige modeller (sandheder) befriet for deres historiske baggrund. Grundloven kan fortolkes historisk i Danmark. På den anden side af Atlanten kan dens ideer stå, d. v. s. at grundlovens fortolkningsmuligheder er fleksible og kan danne grundlag for et lokalt samfund i det grønlandske miljø. Ved næste grundlovsændring må dens fortolkningsmuligheder præciseres.

En principbeslutning.

De sidste 25–30 års omformning er gået uden filosofisk baggrund. Opbygningen

sker i alt for mange tilfælde på tilfældige ideer eller efterligninger fra Danmark uden indre sammenhæng.

Under efterårsmødet i 1975 fremkom det grønlandske landsråd med en principerklæring, der går ud på, at Grønland ejes i fællesskab af dets indbyggere.

Erklæringens andet punkt var ikke direkte udtalt, skønt tanken ikke er fremmed i nutidens Grønland. Politikere og erhvervsfolk har klart tilkendegivet, at de anser en form for kooperation for det system, man vil foretrække til udnyttelse af samfundets opbygning og ressourcer. Derfor må principbeslutningens anden sætning lyde således: Landets ressourcer bør udnyttes i fællesskab.

Inden jeg går videre, må jeg komme med en bemærkning. Vi har set et iøjnefaldende træk hos de danske politikere og mediefolk, som går ud på tilbøjelighed til at fortolke ikke vante ideer og forhold udfra de klicheer, som landets „uerfarenhed“ m. h. t. andre kultur- og livsformer indebærer. Nye tanker placeres gerne i kendte eksisterende systemer, og dermed bliver deres forståelseskrav låst fast i eksisterende stærkt dogmatisk betonedede grupper. Fællesskab behøver ikke at være et marxistisk dogme. Det er betydeligt ældre end Marx.

Et skulderklap.

I vor tid, hvor de gamle kolonimagter udsættes for historiens dom udfra de motiver, som er bygget på gamle koloniers erfaringer, må vi se, at Grønland endnu prøver at sikre sin plads i det danske rige. Et skulderklap, trods det at staten i sin iver i dens udviklingsbe-

stræbelser og i uerfarenhed har skabt forhold, der smager bittert.

Fremtiden.

Fremtiden må have en ledetråd, alle kan se. Mangel på denne er meget forvirrende for de fleste. Samfundet må nødvendigvis have sine normer og værdier, der hjælper de enkelte i fælles interesse.

Hvilken form?

Da man i sin tid begyndte at omforme det grønlandske samfund, lagde man eksportvirksomheden som landets økonomiske grundlag. Denne politik har mange bitre konsekvenser. Hele samfundet og dets små grupper blev slået itu.

Det kommende samfund indenfor et hjemmestyret Grønland må dele sit økonomiske grundlag i to afdelinger:

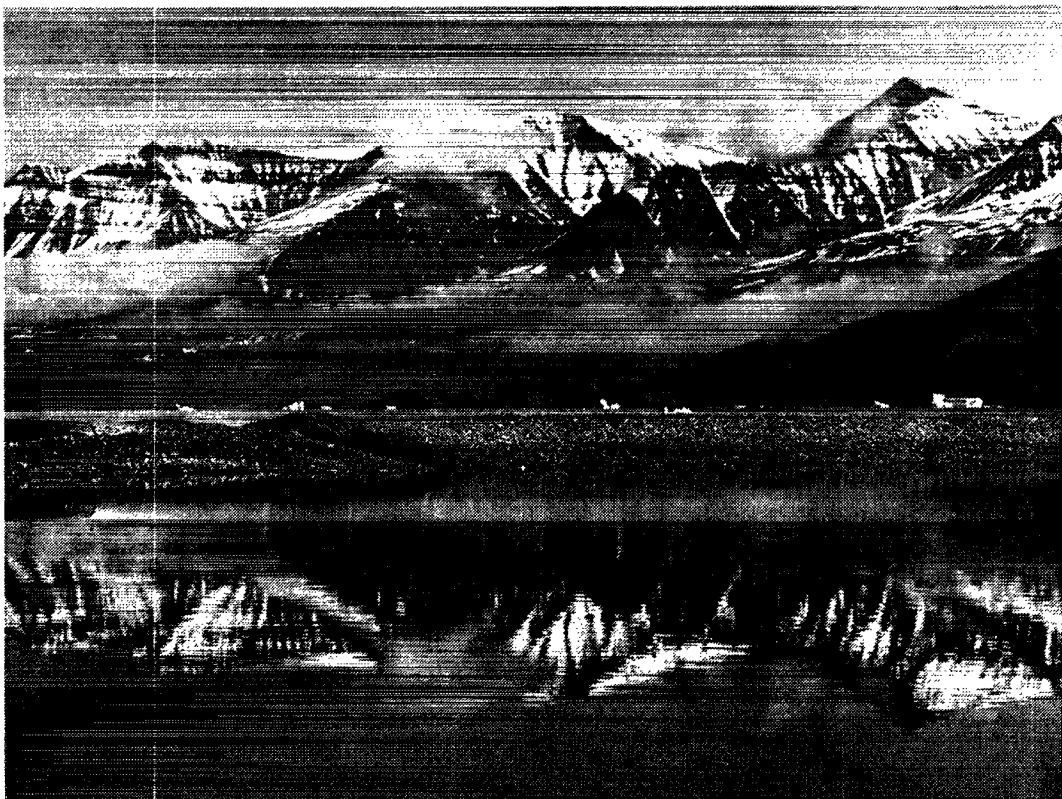
1. Eksportvirksomheden må have den samme betydning som før.
2. Udnyttelse af landets ressourcer til internt brug må have samme prioritering som eksportvirksomheden.

De to ting må stilles lige.

Dette politiske perspektiv synes at harmonere med de ønsker, man gerne hører i Grønland.

Den hidtil førte økonomiske politik er ikke interesseret i intern økonomisk aktivitet. Af den grund er vare- og penge-cirkulation endnu ikke kommet i gang i landet. Dette aspekt af samfundets økonomiske liv har eller ikke ringe betydning som engagerende, d. v. s. aktiviserende indenfor samfundet. Dets voksepædagogiske muligheder må heller ikke overses.

Netop disse politisk-økonomiske perspektiver indeholder muligheder for

Fot.: Mogens S. Koch.

kooperativ virksomhed. Landets geografiske forhold samt befolkningens kulturelle og udviklingsmæssige stade og formåen taler ikke for fri konkurrerende økonomiske aktiviteter, men derimod for gensidig støtte.

Som konsekvens af disse tanker dukker et vigtigt spørgsmål op til overvejelse. Mulighed for overføring af ejendomsretten til produktionsapparaterne og virksomhederne til deres respektive brugere har jeg luftet siden 1970. Jeg har flere gange loddet indstillingen til disse tanker. Den synes at være positiv. En dybere overvejelse og debat er dog tiltrængt. Det må være i samfundets

interesse at gøre klasseskellene så snævre som muligt.

Ud fra disse grundlæggende tanker må resten formes. Derfor må en af de første opgaver for hjemmestyrets lands-ting være at afstikke principper for økonomisk fællesskab i landet.

Disse kan være kærnepunkter i et hjemmestyret Grønland. Disse strukturelle linier kan føres videre også til andre samfundsområder som de kulturelle og sociale samt ved tilbudet på udnyttelse af landets ressourcer til grupper, der bor udenfor landets grænser.

Som følge af mangel på en målsætning hersker der megen tvivl og usikker-

Fot.: Mogens S. Koch.

hed i alle områder i samfundet. Tegningen af landets økonomiske strukturs målsætning under hjemmestyreadministrationen vil kunne skabe tydeligere perspektiver på alle områder, hvis man konsekvent vil føre disse indenfor samtlige aspekter af samfundslivet.

Relationer til andre samfund.

Relationerne til det danske samfund synes ikke at volde problemer, hvis grundlovsfortolkningsmulighederne bliver klarlagte i forvejen.

Derimod kan landets mineralske ressourcer skabe visse problemer, idet udnyttelsen også må harmonere med de principper, som vi kan skimte i fremtiden. Det kan dog også tænkes, at problemet er mere indadvendt end det modsatte. Vi må gå ud fra, at en stor del af hjemmestyrets økonomiske behov må dækkes gennem salg af udnyttelsen af ressourcerne. Det er vanskeligt at lodde stemningen for dette på nuværende tidspunkt.

OBS.

Den ovennævnte skitse er et forsøg på

at tegne de spredte meningstilkendegivelser og oplysninger samt iagttagelser i en helhedsform, der kan anvendes som en målsætning. Der er mange uklare punkter, der må frem og debatteres i forhold til helheden. Det første mål må være, at samfundet finder ud af, hvad det vil, hvilket mål det er, det vil arbejde for.

Netop dette mål vil vække opmærksomhed i de kredse i Danmark, der er så „ivrige“ efter at udvikle landet. Fra nu af er det tilbageholdenhed m. h. t. initiativer fra Danmark, Grønland har mest brug for. Vi er forvirrede nok i forvejen.

Det grønlandske samfund trænger i dag allermest til en meget vigtig afklaring: at finde sig selv, finde ud af hvad det vil.

Derfor hold igen, selv om det er svært. Gør os venligst den tjeneste, at vi får tid til at sunde os og finde os selv.

I dag har vi en erfaringsbaggrund, som vi gerne vil bruge til at bygge vort samfund op. Derfor tilbageholdenhed!